

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

25 листопада 2025 року

№ 28-4

Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту відповідності державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників вимогам доступності та прозорості

Згідно зі статтею 98 Конституції України, статтями 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» розглянуто Звіт про результати аудиту відповідності державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників вимогам доступності та прозорості.

За підсумками розгляду Рахункова палата

ВСТАНОВИЛА:

1. Інформаційно-комунікаційна система «Державний аграрний реєстр» (далі – ДАР) містить дані про 207 тис. користувачів, що свідчить про охоплення значної частини аграрного сектору. Однак реєстрація не забезпечувала повного доступу до державної підтримки, оскільки фактично скористалися нею лише близько 33 відс. потенційних отримувачів. Технічні збої у роботі ДАР призвели до ускладнення процедури подання заявок. Значна кількість фермерів не змогла подати документи через збої системи в перші дні після оголошення про прийом заявок, що створювало ризики нерівного доступу до державної підтримки та викликало численні скарги.

Обмеженість бюджетних ресурсів стала основною причиною неповного охоплення суб'єктів підтримкою. Заплановані видатки на субсидію на 1 га покривали лише половину потреби потенційних отримувачів підтримки, зареєстрованих у ДАР. Подібна ситуація спостерігалася й за іншими напрямками – 68 відс. необхідного фінансування передбачено на дотацію з утримання кіз та овець, що обмежило можливість участі виробників у програмах державної підтримки.

Міністерство аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики) частково забезпечило доступ до державної підтримки, однак

реальна реалізація програм не охопила більшість потенційних бенефіціарів через недостатнє фінансування і технічні проблеми ДАР.

2. Недосконалість електронної системи, декларативний характер контролю та неналежна організація обміну даними між державними реєстрами призвели до розподілу щонайменше 36 млн грн державної підтримки з недотриманням законодавства.

Аудитом встановлено, що не всі отримувачі державної підтримки відповідали вимогам Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 918 (далі – Порядок № 918). Виявлено численні випадки порушення умов отримання бюджетних коштів, що свідчить про неналежне здійснення контролю Мінагрополітики та Українським державним фондом підтримки фермерських господарств. Встановлено випадки недотримання вимог щодо відсутності заборгованості перед бюджетом: 58 сільськогосподарських товаровиробників подали недостовірну інформацію про відсутність заборгованості перед бюджетом та отримали 36 млн грн державної підтримки всупереч вимогам Порядку № 918.

Порядок № 918 встановлює обмеження для отримувачів бюджетних коштів, але не враховує сукупність виробничих потужностей цих виробників сільськогосподарської продукції, що є пов'язаними особами.

Аудитом зафіксовано випадки подання заяв одними й тими самими виробниками сільськогосподарської продукції як фізичними і юридичними особами, які є пов'язаними особами, що демонструє вразливість ДАР та відсутність механізмів автоматичного групування заявників, які є пов'язаними особами.

3. Вимоги законодавства щодо забезпечення прозорості, зокрема оприлюднення інформації стосовно державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, виконувалися Мінагрополітики лише частково. Незважаючи на те, що через ДАР протягом 2024 року та I півріччя 2025 року виплачено понад 5,1 млрд грн бюджетних субсидій і дотацій, у відкритому доступі оприлюднено дані лише про 29 відс. фактично наданої державної підтримки.

Основною причиною низького рівня оприлюднення інформації про виплату державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам є неврегулювання Мінагрополітики та Міністерством економіки, довілля та сільського господарства України процедури оприлюднення реєстрових даних ДАР. Це створює ризики непрозорого розподілу бюджетних коштів, унеможливорює належний громадський контроль і знижує рівень довіри до механізмів державної підтримки аграріїв.

4. Мінагрополітики не скористалося можливістю обмежити обсяг підтримки. Невстановлення обмежень призвело до концентрації підтримки у великих агрохолдингах. Суттєва частина державної підтримки за бюджетною програмою за КПКВК 2801710 «Забезпечення виплати бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь сільськогосподарським товаровиробникам, які провадять господарську діяльність на територіях, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, та для яких не визначена дата завершення бойових дій (припинення можливості бойових дій)» у 2024 році зосереджена у великих корпоративних групах. Зокрема, 49 отримувачів, що обробляють понад 1000 га сільськогосподарських угідь і належать до 31 корпоративної групи, отримали сукупно понад 258 млн грн, або 16 відс. усіх касових видатків за бюджетною програмою КПКВК 2801710. Така концентрація свідчить про незастосування дієвих механізмів обмеження підтримки для великих сільськогосподарських товаровиробників.

Частина отримувачів має кінцевих бенефіціарів, які не є громадянами України. Загальний обсяг підтримки таких суб'єктів у 2024 році становив майже 67 млн грн, що свідчить про недостатню орієнтованість програми на внутрішніх виробників і втрату мультиплікативного ефекту для національної економіки України.

Порівняльний аналіз Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2021 року № 886 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2024 року № 938) (далі – Порядок № 886) та Порядку № 918 показав, що перший не містив обмежень щодо розміру земель чи громадянства отримувачів, тоді як Порядок № 918 упровадив такі норми – встановив ліміт площі і вимогу, щоб отримувачами були громадяни України або юридичні особи, засновниками яких є виключно фізичні особи – громадяни України.

Українська практика розподілу підтримки наразі суперечить європейським підходам, де діють механізми обмеження виплат великим агровиробникам та обов'язкове перерозподілення коштів на користь малих і середніх фермерів. Невикористання таких інструментів у програмах Мінагрополітики сприяло збереженню монополізації підтримки великими аграрними структурами.

5. Проведений аудит не виявив випадків недотримання вимог Порядку № 886 при використанні коштів державного бюджету, які були спрямовані на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь.

З урахуванням викладеного Рахункова палата

ВИРІШИЛА:

1. Звіт про результати аудиту відповідності державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників вимогам доступності та прозорості (далі – Звіт) затвердити.

2. Це рішення і Звіт надіслати Верховній Раді України.

3. Це рішення і Звіт надіслати Комітетові Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики і рекомендувати розглянути їх на його засіданні.

4. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Кабінетові Міністрів України і рекомендувати:

4.1. Внести зміни до Порядку № 886, передбачивши ліміти площ, на які надається державна підтримка.

4.2. Уніфікувати Порядок № 886 із Порядком № 918 в частині встановлення вимог до отримувачів державної підтримки, якими можуть бути лише громадяни України або юридичні особи, засновниками яких є виключно фізичні особи – громадяни України.

5. Це рішення і Звіт надіслати Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України і рекомендувати:

5.1. Розробити й у встановленому порядку подати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти відповідних змін до актів Кабінету Міністрів України, які передбачатимуть принципи: доступності, прозорості, доброчесності отримувача, недопущення концентрації підтримки у великих сільськогосподарських товаровиробників. Термін – до 01 квітня 2026 року.

5.2. Розробити й у встановленому порядку подати на розгляд Кабінету Міністрів України проекти відповідних змін до Порядку № 886 та Порядку № 918, якими передбачити:

вимогу, що отримувачі державної підтримки, які є пов'язаними особами в розумінні підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, є єдиним виробником сільськогосподарської продукції;

вимогу до отримувачів державної підтримки підтверджувати відсутність заборгованості перед бюджетом станом на перше число місяця, який передую місяцю подання заявки на отримання бюджетних коштів. Термін – до 01 квітня 2026 року.

5.3. Створити механізм автоматичного групування отримувачів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які є пов'язаними особами в розумінні підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України. Термін – до 01 квітня 2026 року.

5.4. Розробити та затвердити внутрішній організаційно-розпорядчий документ, який регулює оприлюднення реєстрових даних ДАР щодо фактично

отриманої державної підтримки (у розрізі програм, сум і отримувачів). Термін – до 01 квітня 2026 року.

6. Це рішення і Звіт надіслати Українському державному фонду підтримки фермерських господарств і рекомендувати призначити посадову особу, на яку покласти повноваження щодо здійснення внутрішнього аудиту відповідно до Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1001 «Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту». Термін – до 01 квітня 2026 року.

7. Це рішення і Звіт надіслати Дніпропетровській обласній державній (військовій) адміністрації.

8. Це рішення і Звіт надіслати народному депутатові України Олексію Гончаренку в порядку інформування на депутатське звернення (лист від 23.07.2024 № 338д9/15-2024/163306).

9. Оприлюднити це рішення і Звіт на офіційному вебсайті Рахункової палати.

10. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника Голови Рахункової палати Сергія Ключку.

Голова

Ольга ПІЩАНСЬКА